

Asia: VN/12457/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024)

Luku 1. Johdanto

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 3. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 6. Kokonaisturvallisuuden tulevaisuus

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

OSA 2: Strategiset tehtävät

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse strategisen tehtävän numero ja nimi sekä nimeä osio (Päämäärä ja tavoitteet; Toiminta-ajatus; Toimijat).

Kohdan 38. Jätehuollon turvaaminen alakohta Päämäärä ja tavoitteet on muuhun strategiaan verrattuna yllättävän kapeakatseinen: keskitytään jätteen keräys-, kuljetus- ja käsittelykapasiteettiin mainitsematta lainkaan kiertotaloutta, kriittisten materiaalien talteenottoa, markkinoita ja yksityisiä yrityksiä. Nämä puutteet ovat valitettavan tavallisia jätehuollosta puhuttaessa, ja kohta 38 onkin syytä ajatella ja kirjoittaa kokonaan uusiksi hallitusohjelman kohtien 7.6 ja 9.3 linjan mukaisesti. (<https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/7/6>; <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/9/3>).

Edellä Yhteiskunnan turvallisuusstrategian luvussa 2.7 Henkinen kriisinkestävyys todetaan osuvasti, että henkisen kriisinkestävyyden perusta luodaan normaalioloissa ja että se on keskeisessä asemassa kriisin aikaisen toimintakyvyn ylläpitämisessä ja että pitkittyneissä kriiseissä henkisen kriisinkestävyyden merkitys korostuu.

Edelleen myös Yhteiskunnan turvallisuusstrategian luvussa 29. Julkisen hallinnon toimintaedellytysten ja palvelujärjestelmän toiminnan turvaaminen todetaan sama periaate: Hallinnon toiminta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa perustuu normaaliolojen rakenteille ja toimintamalleille. Kriiseissä olemassa olevat rakenteet aktivoidaan seuraamaan tilannetta, tuottamaan tilannekuvaa, käynnistämään tehtävien jatkuvuuden varmistavat toimet sekä arvioimaan kriisin tulevia vaikutuksia ja tarvittavia varautumistoimia

Tämä selkeä ymmärrys kriisinkestävyyden perustumisesta normaalioloissa luotuihin kykyihin, markkinoihin ja rakenteisiin puuttuu valitettavan usein julkishallinnon keskustellessa kiertotaloudesta. Kuvaavasti Kiertotalous ja resilienssi -julkaisussa eräs haastateltava huomautti, että kiertotalous koetaan vielä pitkälti vain jätehuoltona (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165663/VNTEAS_2024_18.pdf)

Tämä harmillinen vääristymä toistuu jatkuvasti julkisen hallinnon suunnitelmissa: Aiemmin lausuntokierroksella olleessa luonnoksessa Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista (VN/70737/2022) luvussa 4.5 Jätehuolto todetaan, että mahdollisessa raaka-aineiden vajauksessa jätevirtoja ohjataan näihin tarkoituksiin. Jätevirtojen muuttaminen käyttökelpoisiksi raaka-ainevirroiksi kuitenkin vaatii onnistuakseen merkittävää tutkimus- ja kehitystyötä nimenomaan normaalioloissa, jotta lineaaritaloudesta voidaan siirtyä kiertotalouteen suunnitelmallisesti. Tähän

tutkimus- ja kehitystyöhön ryhtyminen vasta kriisitilanteessa, jossa lineaaritalouden tarvitsemista raaka-aineista jo on pula, on toivottoman myöhäistä.

Kohdan 38 alakohdan Toiminta-ajatus epämääräinen viittaus kierrätyslaitosten toiminnan varmistamiseen sekä viranomaisten ja yritysten väliseen tehokkaaseen ja ennakoivaan yhteistyöhön ei valitettavasti tarjoa mitään konkreettista.

Kohdan 38 ongelma tiivistyneee kohtaan Toimijat: nyt nimetyt toimijat ajattelevat vain perinteistä jätehuoltoa, eivät kiertotaloutta. Ratkaisua kiertotalouden edistämiseen Suomen kriisinkestävyyden parantamiseksi on syytä etsiä kahdesta tuoreesta julkaisusta: Kiertotalous ja resilienssi; Kiertotalouden potentiaali kansallisen kriisinsietokyvyn vahvistamisessa sekä Kohti huomisen huoltovarmuutta; Selvitys julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöstä.
(<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165663>;
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165696>)

Kiertotalous ja resilienssi (3.2.4 Kansalliset sääntelytyöt) todetaan, että jätelaki aiotaan uudistaa kiertotalouslaiksi ja että uudistuksella haetaan voimakasta kehittämisenäkökulmaa, ja lain fokus on tarkoitus siirtää pois yhdyskuntajätteestä. Tämä fokuksen korjaus on erittäin perusteltua. Samalla on hyvä arvioida, olisiko Yhteiskunnan turvallisuusstrategian kohdan 38 vastuuministeriöksi Ympäristöministeriön lisäksi syytä nimetä Työ- ja elinkeinoministeriö.

Kohti huomisen huoltovarmuutta; Selvitys julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöstä toteaa, että TEM:n rooli johtavana huoltovarmuuden ministeriönä ja HVK:n ohjaajana tulee saada viestityksi kaikkien tietoisuuteen. Huoltovarmuuden ymmärtäminen nimenomaan yritysten arvoketjujen turvaamisena tarkoittaa yritysten keskeisen roolin tunnustamista ja yhteistyön rakentamista alhaalta ylös. Tämä tarkoittaa erityisesti arvoketjujen pienten yritysten jatkuvuudenhallinnan tukemista yhteistyörakenteilla, tiedon jakamisella, ohjeilla, työkaluilla, selvityksillä, selkeillä tuotantovarauksilla, koulutuksella ja harjoituksilla.

Kun kohta 38 kirjoitetaan uudelleen em. dokumenttien tarjoaman linjan mukaisesti, se sisältää myös kiertotalouden, kriittisten materiaalien talteenoton, markkinat sekä yksityisten yritysten muodostamat arvoketjut, joilla rakennetaan normaalioloissa valmius selviytyä poikkeusoloista.

Yleiset kommentit strategialuonnokseen.

Kirjoita yleiset havaintosi strategialuonnoksesta.

Kierrätysteollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi. Luonnos antaa hyvän pohjan jatkovalmisteluun erityisesti painottamalla normaalioloissa luotavan perustan ratkaisevaa merkitystä poikkeusoloissa selviytymiselle.

Tätä normaalioloissa varautumisen periaatetta on syytä soveltaa johdonmukaisesti myös kiertotalouden edistämiseen, hallitusohjelman luvun 7.6 tavoitteenasettelun mukaisesti: Suomi parantaa omavaraisuutta, nostaa jalostusastetta ja vähentää saastumista parantamalla materiaalien kierrätystä hyötykäyttöön (<https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/7/6>).

Hallitusohjelman luvussa 7.6 asetetaan myös tavoitteeksi, että hallitus parantaa Suomen omavaraisuutta tehostamalla materiaalien ja ravinteiden kiertoa sekä kehittää kierrätetylle raaka-aineelle toimivat markkinat eri käyttökohteisiin ja lisää kierrätysmateriaalin käyttöosuutta. Hallitus kartoittaa ja hyödyntää Suomen valtteja kriittisiin raaka-aineisiin liittyen laatimalla mineraalistrategian, joka vahvistaa omavaraisuutta ja turvaa raaka-aineiden saannin myös yllättävissä markkinahäiriöissä.

Hallitusohjelman luvun 7.6 tavoitteet liittyvät siis suoraan huoltovarmuuteen ja tarjoavat hyvän arviointipohjan valtioneuvoston luonnokselle Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi. Lisäksi hallitusohjelman luvussa 9.3 todetaan, että hallitus edistää kiertotalouteen ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien puolustustarvikkeiden hyödyntämistä (<https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/9/3>).

Hallitusohjelman selkeä näkemys kiertotalouden sekä yhteiskunnan turvallisuuden ja kriisinkestävyyden kiinteästä yhteydestä on siis erinomainen lähtökohta Yhteiskunnan turvallisuusstrategian arvioinnille.

Virta Ari
Kierrätysteollisuus ry